ابتکار

روزنامه صبح ایران

چهارشنبه ۴ آذر ۱۴۰۵
۱۵ جمادی‌الثانی ۱۴۴۸
۲۵ نوامبر ۲۰۲۶
سال بیست‌ودوم
شماره ۶۳۰۷
۸ صفحه
۴۰۰۰۰ تومان

بازگشت هوانگ با مداخله مستقیم ترامپ، بازارهای جهانی را متحول کرد

بازگشت مرد ۹۵۰ میلیارد دلاری

صفحه ۷

پیام رهبر انقلاب به رویداد جایزه ملّی جوانی جمعیّت

کاستی‌های ناشی از برخی سیاست‌های قبلی جمعیّتی باید جبران شود

صفحه ۲

سومین کارت زرد نمایندگان به میدری

وزیر کار در ایستگاه استیضاح

گروه سیاسی - احمد میدری، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی دولت چهاردهم، پس از دریافت سومین کارت زرد از نمایندگان مجلس شورای اسلامی، با شرایط تازه‌ای در مناسبات خود با قوه مقننه مواجه شده است. در شرایطی که مشکلات معیشتی، مطالبات بازنشستگان، وضعیت صندوق‌های بیمه‌ای و نحوه مدیریت بنگاه‌های اقتصادی زیرمجموعه وزارت کار از جمله دغدغه‌های نمایندگان محسوب می‌شود، قانع نشدن مجلس از توضیحات وزیر، زمینه طرح دوباره موضوع استیضاح او را فراهم کرده است. اهمیت اتفاق اخیر در تفاوت حقوقی سومین کارت زرد با اخطارهای پیشین مجلس نهفته است؛ موضوعی که می‌تواند روند تعامل دولت و مجلس را وارد مرحله متفاوتی کند.در جلسه علنی روز سه‌شنبه سوم آذرماه مجلس، سؤال زینب قیصری، نماینده تهران، از وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی درباره اجرا نشدن سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی و نبود ثبات مدیریتی در شرکت سرمایه‌گذاری نفت، گاز و پتروشیمی تأمین، موسوم به تاپیکو، مورد بررسی قرار گرفت. پس از ارائه توضیحات وزیر، نماینده سؤال‌کننده اعلام کرد که پاسخ‌های میدری برای او قانع‌کننده نبوده است. نمایندگان نیز پس از رأی‌گیری، سومین کارت زرد را به وزیر کار دادند.

این اتفاق از آن جهت اهمیت دارد که موضوع سؤال نمایندگان صرفاً به سیاست‌گذاری اجتماعی محدود نبود و نحوه اداره مجموعه‌های اقتصادی وابسته به وزارت کار را نیز دربرمی‌گرفت؛ مجموعه‌هایی که عملکرد آنها ارتباط مستقیمی با منابع مالی صندوق‌های بازنشستگی و حقوق بیمه‌شدگان دارد.

شرح در صفحه ۲

«ابتکار» بر اساس صحبت‌های رئیس مجلس گزارش می‌دهد

شرط قالیباف برای ادامه مذاکره

صفحه ۲

سرمقاله

کیهان برزگر
استاد تمام روابط بین‌الملل

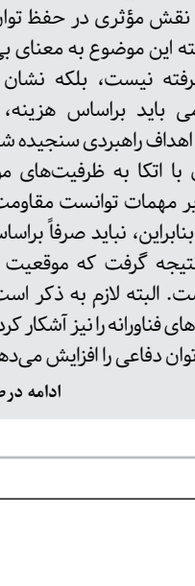

بازدارندگی در کنار دیپلماسی

با توجه به تحولاتی که در جریان جنگ اخیر در منطقه خاورمیانه صورت گرفته، می‌توان گفت که معادلات امنیتی خلیج فارس و حتی مناسبات آینده ایران و آمریکا دستخوش تغییرات قابل‌توجهی شده است. در واقع، جنگ نشان داد که برخلاف برخی برداشت‌های قبلی، برتری فناوری و برخورداری از تسلیحات پیشرفته الزاماً به معنای دستیابی به اهداف راهبردی نبوده و کشورها می‌توانند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بومی، موقعیت جغرافیایی و ابزارهای دفاعی متناسب با شرایط خود، موازنه قدرت را تحت تأثیر قرار دهند. این موضوع برای ایران اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا اکنون مسئله اصلی صرفاً بازسازی توان دفاعی پس از جنگ نیست، بلکه چگونگی تبدیل تجربه‌های نظامی به قدرت چانه‌زنی سیاسی و شکل‌دهی به ترتیبات امنیتی جدید منطقه، اهمیت راهبردی پیدا کرده است. در همین رابطه نخستین مسئله‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد، تغییر مفهوم بازدارندگی در جنگ‌های معاصر است. تجربه اخیر نشان داد که فناوری‌های میانی به خصوص پهپادها و موشک‌ها، می‌توانند در برابر سامانه‌های بسیار پیشرفته نظامی، نقش مؤثری در حفظ توان دفاعی یک کشور ایفا کنند. البته این موضوع به معنای بی‌اهمیت شدن فناوری‌های پیشرفته نیست، بلکه نشان می‌دهد کارآمدی ابزارهای نظامی باید براساس هزینه، استمرار عملیات و توانایی تحقق اهداف راهبردی سنجیده شود.

به عنوان مثال، ایران با اتکا به ظرفیت‌های موشکی و پهپادی و مدیریت ذخایر مهمات توانست مقاومت نظامی خود را استمرار بخشد. بنابراین، نباید صرفاً براساس میزان خسارت‌های واردشده نتیجه گرفت که موقعیت راهبردی کشور تضعیف شده است. البته لازم به ذکر است، جنگ آسیب‌پذیری‌ها و شکاف‌های فناورانه را نیز آشکار کرد و همین مسئله ضرورت تقویت توان دفاعی را افزایش می‌دهد.

ادامه در صفحه ۲

«ابتکار» از سفر رئیس‌جمهوری به خراسان رضوی گزارش می‌دهد

مطالبات مشهد روی میز دولت

صفحه ۲

هر شب یک تا دو بیمار با مسمومیت اتانول به بیمارستان می‌روند

سریال مسمومیت الکلی در ایران

صفحه ۳

روزنامه گاردین افشا کرد

آمار بالای خودکشی میان سربازان روسیه

صفحه ۷

یورونیوز گزارش داد

عمان برنده خاموش بحران خلیج فارس

در حالی که جنگ و اختلال در تنگه هرمز معادلات اقتصادی و امنیتی خلیج فارس را دگرگون کرده، عمان به یکی از کشورهایی تبدیل شده است که توانسته از تغییر مسیر تجارت و انتقال انرژی بهره اقتصادی ببرد. کشوری که برخلاف عربستان سعودی، امارات متحده عربی و قطر، طی دهه‌های گذشته کمتر در کانون توجه تحولات اقتصادی منطقه قرار داشت، اکنون به واسطه موقعیت جغرافیایی، زیرساخت‌های بندری و مناسبات متوازن با قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی، جایگاه متفاوتی پیدا کرده است. افزایش درآمدهای نفتی، تغییر الگوی خرید انرژی کشورهای آسیایی، رونق فعالیت بنادر و اهمیت یافتن نقش مسقط در ترتیبات امنیتی تنگه هرمز، مجموعه‌ای از فرصت‌ها را پیش روی عمان قرار داده است. بااین‌حال، آنچه تجربه عمان را حائز اهمیت می‌کند، صرفاً بهره‌مندی از افزایش قیمت نفت نیست؛ بلکه امکان تبدیل مزیت‌های جغرافیایی به ظرفیت ماندگار اقتصادی و نفوذ ژئوپلیتیکی است.

جغرافیایی که به سرمایه تبدیل شد

به گزارش یورونیوز، روز ۱۷ نوامبر، همزمان با افزایش نگرانی‌ها درباره امنیت کشتیرانی در خلیج فارس، عباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران، برای رایزنی درباره امنیت دریایی و احیای مسیرهای دیپلماتیک راهی مسقط شد. همزمان، پالایشگاه‌های آسیایی در حال بازنگری در قراردادهای خرید نفت خود بودند. کره جنوبی نیز که پیش از جنگ بخش مهمی از نفت موردنیاز خود را از عراق و کویت تأمین می‌کرد، واردات نفت خام از عمان را بیش از سه برابر کرده است. این دو تحول، اگرچه در ظاهر به حوزه‌های متفاوت سیاسی و اقتصادی مربوط می‌شوند، ریشه در یک واقعیت مشترک دارند. عمان در ساحل جنوبی تنگه هرمز قرار گرفته، اما برای صادرات نفت خود به عبور از این آبراه وابسته نیست. بخش مهمی از زیرساخت‌های صادراتی و تجاری این کشور مستقیماً به دریای عمان و اقیانوس هند دسترسی دارند.

در شرایط عادی، این ویژگی جغرافیایی الزاماً مزیت تعیین‌کننده‌ای در رقابت اقتصادی کشورهای منطقه محسوب نمی‌شد؛ اما اختلال در هرمز، ارزش راهبردی آن را به میزان قابل‌توجهی افزایش داده است. به عبارت دیگر، موقعیتی که زمانی عمان را تا حدودی در حاشیه رونق اقتصادی خلیج فارس قرار می‌داد، اکنون این کشور را به یکی از مسیرهای ارتباطی جایگزین منطقه تبدیل کرده است.

درآمد بیشتر بدون صادرات بیشتر

عمان در مقایسه با تولیدکنندگان بزرگ نفت منطقه، سهم محدودتری از بازار جهانی انرژی دارد. بااین‌حال، بحران هرمز نشان داد که در شرایط اختلال عرضه، ارزش راهبردی نفت یک کشور صرفاً تابع میزان تولید آن نیست.

براساس گزارش یورونیوز، صادرات نفت خام ترکیبی عمان در ماه اوت به ۸۴۱ هزار بشکه در روز رسید؛ رقمی که تقریباً با میزان صادرات این کشور پیش از آغاز جنگ برابری می‌کرد. با وجود ثبات نسبی حجم صادرات، اختلاف قیمت قراردادهای آتی نفت عمان با قراردادهای سوآپ نفت دبی که در ماه فوریه تنها ۷۵ سنت به ازای هر بشکه بود، پس از بسته‌شدن تنگه هرمز در ماه مارس به رکورد ۶۵ دلار و ۵۸ سنت رسید.

این افزایش چشمگیر نشان‌دهنده ارزشی بود که معامله‌گران برای اطمینان از دریافت محموله‌های نفتی پرداخت می‌کردند. در واقع، عمان بدون افزایش قابل‌توجه حجم صادرات، از تغییر ارزیابی بازار درباره ریسک عرضه بهره‌مند شد.

درآمدهای عمومی این کشور نیز در ۹ ماه نخست سال ۲۰۲۶ با رشد ۱۶ درصدی به ۲۵ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار رسید. بودجه عمان در این دوره با مازاد اندکی همراه شد؛ درحالی‌که برخی اقتصادهای بزرگ منطقه برای جبران کسری بودجه به استقراض روی آوردند.

البته افزایش درآمدهای نفتی را نمی‌توان دستاوردی دائمی تلقی کرد. با عادی‌شدن مسیرهای صادراتی و کاهش نااطمینانی بازار، بخشی از مزیت قیمتی نفت عمان از بین خواهد رفت. اهمیت اصلی بحران برای مسقط در فرصت‌هایی نهفته است که می‌توانند پس از کاهش قیمت‌ها نیز پابرجا بمانند.

بازنگری آسیا در امنیت انرژی

اختلال در تنگه هرمز بسیاری از واردکنندگان آسیایی را ناچار کرده است تعریف خود از امنیت انرژی را تغییر دهند. پیش از جنگ، قیمت نفت، کیفیت محموله و حاشیه سود پالایشگاه‌ها از معیارهای اصلی انعقاد قراردادهای خرید بودند. اکنون قابلیت اطمینان مسیر انتقال نیز به یکی از عوامل تعیین‌کننده تبدیل شده است.

این تغییر برای اقتصادهایی مانند ژاپن و کره جنوبی اهمیت ویژه‌ای دارد. خاورمیانه در سال ۲۰۲۵ حدود ۹۴ درصد واردات نفت خام ژاپن و ۶۹ درصد واردات نفت خام کره جنوبی را تأمین کرده بود. چنین وابستگی گسترده‌ای، این کشورها را در برابر اختلال مسیرهای دریایی آسیب‌پذیر می‌کند.

در کنفرانس نفت آسیا و اقیانوسیه که در ماه سپتامبر در سنگاپور برگزار شد، شماری از نمایندگان پالایشگاه‌های آسیایی از برنامه خود برای افزایش خرید بلندمدت نفت عمان خبر دادند.

مزیت قراردادهای بلندمدت برای مسقط آن است که حتی با کاهش اختلاف قیمت نفت عمان و سایر تولیدکنندگان منطقه، می‌توانند جریان نسبتاً باثباتی از تقاضا ایجاد کنند.

تجربه اخیر همچنین نشان داده است که تنوع‌بخشی به کشورهای تأمین‌کننده، بدون توجه به تنوع مسیرهای انتقال، الزاماً امنیت عرضه را تضمین نمی‌کند. واردات نفت از چند کشور متفاوت، زمانی که محموله‌های همه آنها باید از یک گذرگاه دریایی عبور کنند، همچنان با ریسک مشترکی مواجه است.

از این منظر، عمان فرصتی برای تثبیت جایگاه خود در سبد انرژی اقتصادهای صنعتی آسیا به دست آورده است؛ فرصتی که ارزش آن احتمالاً از درآمدهای مقطعی حاصل از افزایش قیمت نفت بیشتر خواهد بود.

طلوع دروازه‌های تجاری عمان

یکی دیگر از مهم‌ترین پیامدهای بحران هرمز، افزایش اهمیت بنادر صحار، دقم و صلاله است. عمان طی سال‌های گذشته سرمایه‌گذاری گسترده‌ای برای توسعه زیرساخت‌های بندری و تبدیل صنعت حمل‌ونقل به یکی از ارکان اقتصاد غیرنفتی خود انجام داده است.

این سرمایه‌گذاری‌ها اکنون در شرایطی اهمیت بیشتری پیدا کرده‌اند که شرکت‌های کشتیرانی و کشورهای منطقه به دنبال مسیرهای جایگزین برای انتقال کالا هستند.

به گزارش مدرن دیپلماسی، درآمد بندر صلاله در نیمه نخست سال ۲۰۲۶ با رشد حدود ۲۰ درصدی به ۱۳۲ میلیون دلار رسید. حجم جابه‌جایی کانتینر در این بندر نیز با افزایش ۱۵ درصدی به دو میلیون و ۳۳۰ هزار واحد معادل کانتینر بیست‌فوتی رسید.

رونق فعالیت بنادر، برخلاف افزایش مقطعی قیمت نفت، ظرفیت ایجاد ارزش افزوده در بخش‌های مختلف اقتصاد را دارد. خدمات انبارداری، حمل‌ونقل زمینی، بیمه، تعمیرات کشتی، ترانزیت کالا و فعالیت مناطق آزاد صنعتی از جمله بخش‌هایی هستند که می‌توانند از افزایش تجارت دریایی منتفع شوند.

اهمیت این فرصت زمانی بیشتر می‌شود که عمان بتواند بخشی از تجارت تغییرمسیریافته منطقه را حتی پس از بازگشایی کامل تنگه هرمز حفظ کند. تحقق چنین هدفی به رقابت‌پذیری خدمات بندری، هزینه حمل‌ونقل، سرعت ترخیص کالا و استمرار سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها وابسته است.

فرصتی برای اقتصاد پس از نفت

تحولات اخیر با اهداف بلندمدت برنامه چشم‌انداز ۲۰۴۰ عمان نیز ارتباط دارد. مسقط در این برنامه تلاش می‌کند وابستگی اقتصاد به درآمدهای هیدروکربنی را کاهش دهد و زمینه توسعه بخش خصوصی، جذب سرمایه خارجی و ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار را فراهم کند.

رونق ترانزیت و افزایش اهمیت بنادر می‌تواند به اجرای این برنامه شتاب ببخشد. برخلاف صادرات نفت خام که بخش عمده ارزش اقتصادی آن از فروش یک منبع طبیعی حاصل می‌شود، توسعه لجستیک امکان شکل‌گیری شبکه‌ای از فعالیت‌های خدماتی و صنعتی را فراهم می‌کند.

از سوی دیگر، بهبود درآمدهای عمومی می‌تواند ظرفیت دولت برای کاهش بدهی‌ها، تقویت ذخایر مالی و تأمین منابع موردنیاز پروژه‌های توسعه‌ای را افزایش دهد.

البته بهره‌گیری از درآمدهای موقت نفتی برای تأمین مخارج دائمی دولت، خطر دیگری است که سیاست‌گذاران عمانی باید مورد توجه قرار دهند. تجربه اقتصادهای نفتی نشان می‌دهد که دوره‌های رونق درآمدی زمانی به توسعه پایدار منجر می‌شوند که منابع حاصل از آنها در افزایش بهره‌وری، توسعه زیرساخت‌ها و تقویت بخش‌های مولد سرمایه‌گذاری شوند.

دیپلماسی کم‌صدا در منطقه پرتنش

سیاست خارجی عمان نیز یکی از عوامل مؤثر در موقعیت کنونی این کشور است. مسقط در دوران سلطان قابوس و پس از او در دوره سلطان هیثم بن طارق، تلاش کرده است روابط خود با ایران، آمریکا و کشورهای عربی خلیج فارس را همزمان حفظ کند.

این رویکرد به عمان امکان داده در مقاطع مختلف، میزبان مذاکرات و تماس‌های دیپلماتیک باشد؛ از جمله گفت‌وگوهای محرمانه ایران و آمریکا که زمینه‌ساز مذاکرات منتهی به برجام شد.

بااین‌حال، بحران اخیر نشان داده است که میانجی‌گری عمان نیز با محدودیت‌هایی مواجه است. براساس گزارش مرکز پژوهش‌های کنگره آمریکا، در ماه‌های اخیر قطر، پاکستان و ترکیه نقش پررنگ‌تری در ارتباطات دیپلماتیک میان تهران و واشنگتن پیدا کرده‌اند.

به همین دلیل، اهمیت کنونی عمان را نباید صرفاً نتیجه سابقه میانجی‌گری این کشور دانست. مسقط از موقعیتی جغرافیایی برخوردار است که حتی با تغییر نقش میانجی‌ها، همچنان در مذاکرات مربوط به امنیت تنگه هرمز اهمیت خواهد داشت.

همجواری عمان و ایران در این آبراه، ضرورت همکاری آنها در موضوعاتی مانند ایمنی دریانوردی، حفاظت از محیط زیست، امداد دریایی و مدیریت تردد کشتی‌ها را برجسته کرده است.

نیمه تاریک فرصت‌های مسقط

با وجود دستاوردهای اقتصادی عمان، این کشور از پیامدهای امنیتی جنگ مصون نمانده است. گزارش‌هایی درباره وقوع حملات در نزدیکی زیرساخت‌های بندری عمان و افزایش ریسک بیمه دریایی منتشر شده که نشان می‌دهد دسترسی مستقیم به آب‌های آزاد، به‌تنهایی امنیت فعالیت اقتصادی را تضمین نمی‌کند.

اختلافات مسقط و واشنگتن درباره نحوه مدیریت بحران هرمز نیز در مقاطعی افزایش یافته است. تهدیدهای مطرح‌شده از سوی دونالد ترامپ علیه عمان، نمونه‌ای از فشارهایی است که سیاست خارجی متوازن این کشور با آن مواجه شده است.

از سوی دیگر، افزایش رقابت منطقه‌ای در صنعت لجستیک می‌تواند حفظ سهم عمان از مسیرهای جدید تجارت را دشوار کند. ادامه سرمایه‌گذاری کشورهای همسایه در مسیرهای جایگزین و زیرساخت‌های صادراتی، مزیت نسبی مسقط را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

بنابراین، توصیف عمان به‌عنوان برنده اقتصادی بحران نباید به معنای نادیده گرفتن هزینه‌های انسانی، امنیتی و تجاری جنگ برای این کشور باشد.

اخبار

پالتیکو گزارش داد

ترامپ به دنبال بودجه اضافی برای ارتش

در آستانه پایان مهلت کنگره آمریکا برای تصویب لایحه بودجه و جلوگیری از تعطیلی دولت فدرال، دولت دونالد ترامپ خواستار اختصاص میلیاردها دلار منابع اضافی به برنامه‌های نظامی و دفاعی شده است.

روزنامه آمریکایی پالتیکو اعلام کرد کاخ سفید فهرستی از معافیت‌های ویژه بودجه‌ای را برای قانون‌گذاران ارسال کرده و خواستار گنجاندن آنها در لایحه موقت تأمین هزینه‌های دولت شده است.

نمایندگان کنگره تا ۱۱ دسامبر فرصت دارند برای جلوگیری از تعطیلی دولت به توافق برسند. با توجه به اختلافات جمهوری‌خواهان و دموکرات‌ها، احتمال تصویب لایحه‌ای موقت برای استمرار فعالیت نهادهای فدرال افزایش یافته است.

دولت ترامپ خواستار اختصاص پنج میلیارد دلار برای ادامه اجرای پروژه سپر موشکی «گنبد طلایی» شده و هشدار داده است که تأمین نشدن این منابع، روند تولید و توسعه پروژه را مختل خواهد کرد.

کاخ سفید همچنین خواستار آغاز خریدهای لازم برای ساخت نخستین ناو جنگی «رده ترامپ» شده است؛ پروژه‌ای که رئیس‌جمهور آمریکا پیش‌تر یک میلیارد دلار برای آغاز آن درخواست کرده بود، اما همچنان با اختلاف‌نظر قانون‌گذاران مواجه است.

افزایش تولید مهمات، خرید فناوری مقابله با پهپادها و تأمین منابع لازم برای استمرار ساخت زیردریایی‌های کلاس کلمبیا و ویرجینیا نیز در فهرست درخواست‌های دولت قرار دارند.

به نوشته پالتیکو، این اقدامات نشان‌دهنده تلاش ترامپ برای پیشبرد برنامه‌های نظامی در شرایطی است که تصویب بودجه ۱.۵ تریلیون دلاری پنتاگون در کنگره متوقف شده است.

دولت آمریکا علاوه بر برنامه‌های دفاعی، خواستار افزایش منابع مالی برای مقابله با آتش‌سوزی‌های جنگلی، پیشگیری از بیماری‌های عفونی و توسعه انرژی هسته‌ای شده است.

کاخ سفید همچنین خواهان افزایش اختیارات مالی اداره هوانوردی فدرال برای بازسازی سامانه کنترل ترافیک هوایی پس از اختلالات گسترده اخیر شده و دو میلیارد دلار بودجه اضافی نیز برای استمرار برنامه فضایی «آرتمیس» با هدف بازگرداندن فضانوردان آمریکایی به ماه درخواست کرده است.

فراخوان مناقصه عمومی یک مرحله‌ای با موضوع "خرید ۱۰۰ دستگاه رایانه اداری کامل به همراه قطعات مورد نیاز وزارت امور اقتصادی و دارائی"

شناسه : ۲۳۳۳۷۵۷ م الف : ۲۸۶۰

رجوع به صفحه آخر